STRANGURIA, QUÆ VENEREA DICITUR, MERCURII ALIQUANDO...

Antonius Agustini

STRANGURIA,

QUÆ

VENEREA DICITUR,

MERCURII ALIQUANDO ESSE POTEST EFFECTUS.

OBSERVATIONES ID PROBANTES EDITÆ

AB

ANTONIO AGUSTINI M. D.

VENETIIS

MDCCLXIII.

TYPIS ANTONII ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU.

VIRO NOBILI

DOCTRINA, ERUDITIONE, MORUM INTEGRITATE, ATQUE OMNIUM VIRTUTUM GENERE QUAM MAXIME SPECTABILI; PUBLICO PRIMARIO MEDICINÆ PRACTICÆ PROFESSORI ATQUE OPTIMO PRÆCEPTORI SUO

COMITI JACOBO SCOOLO

OBSERVATIONES HASCE DICAT

AUCTOR.

CAussæ illæ, quarum singulæ auctorem possunt impellere, ut opus suum ad virum aliquem instituat, eæ omnes movent me, ut observationes has tibi dem, atque commendem. Scriptores enim, aut

ideo libros suos magno alicui viro inscribunt, ut eos ab invidorum, & malignorum hominum dicacitate defendant; aut ideo ut publicum grati animi testimonium præbeant illi, cui plurimum debent; aut denique, ut virum illum sibi devinciant, qui in scientia, vel arte, de qua scribunt, maxime excellit; & qui ad eos magis instruendos, atque erudiendos aptior est. Ego autem argumentis his omnibus compulsus pagellas hasce tibi inscribo. Si enim Patronus mihi quærendus est, quinam te validior? qui sola celebritate nominis tui ab invidia tueri me facile potes: Si vero ille appellandus cui plurimum debeo, ego a te summis fui cumulatus beneficiis, cum nitido, & eleganti sermone optima artis Apollineæ præcepta mihi tradidisti. Denique si res meas illi commendare debeo,

qui

qui summus in Medica facultate Magister sit, te Medicorum Principem esse extra omnem controversiam est. Cum enim anno elapso amplissimi illi viri, quibus Dei Immortalis Providentia Patavini Gymnasii regimen commissum fuit, te ad primam Medicinæ practicæ cathedram evexere, judicio omnibus verendo decretum fuit te summum esse in Medicina magistrum. Testificatio autem libera, & grata ægrorum illorum, qui tuam poscentes opem Patavium undique confluunt, quam salutaria sint consilia tua dum medicinam facis, omnibus ostendit. Oro igitur te, atque obsecro, ut tuo patrocinio tuearis quod tam multis de caussis tibi dicare debeo. Si parvum est ac exile, quod tibi offero; non levis tamen momenti res est illa, de qua in his pagellis agitur. Tuum erit, si qua in re hic deceptus

ſum, errores, ut olim faciebas, mihi detegere, veritatemque monſtrare; ne damnum afferat, quod, quia utile judicavi, publicum feci. Deus te ſoſpitet, ut Medicinæ alumnos optimis præceptis, ægros vero ſalutaribus conſiliis juvare poſſis.

DE

DE
STRANGURIA,
QUE VENEREA DICITUR.

HOmines, qui venerea lue ſæpe laboraverunt, pluresque Gonorrhæas virulentas paſſi ſunt, corripiuntur aliquando Stranguria, quæ valde contumax eſt; vix ullis cedit remediis; & in qua ægri frequentiſſimo ad mingendum ſollicitantur ſtimulo; ſed niſi poſt multa conamina aliquot lotii guttas poſſunt emittere.

Benevolus (1) Chirurgus celeberri-

(1) *Nuova Proposizione intorno le caruncula dell' Uretra.*

rimus aſſerit, ſe in omnibus Cadaveribus illorum, qui ab hoc morbo excruciati fuerunt, inveniſſe uretram ulceratam. Alii (1) vitia non multum diſſimilia reperer un: nempe Carunculas, ſeu hyperſarcoſes, in quas ulcuſcula fungoſa uretræ abeunt; cicatrices duras, & calloſas; verumontanum prætumidum; Proſtatam duram calloſam, aliaque his ſimilia.

Nemo hodie dubitat, vitia hæc eſſe Gonorrhææ virulentæ effectus: liquor enim ille, qui in Gonorrhæa profluit, acris eſt; ideoque uretram irritando, inflammando, exedendo vitia hæc facillime inducit.

Hæc, quamvis evidentia putentur, tamen obſervationes aliquæ, quas de hoc morbo feci, longe ali-

(1) *Aſtruc. de morb. vener. pag. 294. Chir. Heiſter. tom. 2. Cap. de Carunc. uretræ. Confer etiam auctores ibidem citatos.*

aliter mihi videntur oſtendere.

Qui ſæpe venerea lue infectus fuit, pluresſque Gonorrhæas virulentas paſſus eſt, quamvis Mercurii ope ſeminium venereum edomuerit; tamen habere ſolet partes illas, quæ Gonorrhææ ſedes fuerunt, laxas, ſpongioſas, cicatricibus duris, aut levibus etiam ulceribus obſitas.

Hæ partes, cum vitioſæ ſint, offenſis magis opportunæ eſſe debent: hinc, ſi in horum hominum corpore peccans aliquis humor adſit, facillime ad has partes defertur, eaſdemque magis lædit.

Si quis ex his ægris hydrargyro ſæpe uſus ſit; tunc in ejuſdem humoribus plures mercuriales atomi remanere ſolent. Has autem atomos ad uretram delatas contumacis Stranguriæ cauſam eſſe poſſe ob-

observationes meæ videntur ostendere.

Has tamen antequam proferam, necesse est, ut pauca præmittam; ex quibus cognoscetur, observationes hasce meas nec adeo novas, nec adeo paradoxas esse, ut quibusdam videbuntur.

Ulricus Huttenus in Libro de curatione Morbi Gallici per administrationem Ligni Guajaci capit. 4. describens mala illa maxima, quæ pati solebant illi, qui mercurialibus remediis absque debito regimine inungebantur, ait, aliquos ex his mortuos esse, quia mejere non poterant. Dioscorides (¹) quoque scripsit, Mercurium eosdem effectus gignere, ac Argenti spumam, quæ urinam sistit, cujus sententiam confirmat Matthio-

(1) *Discorsi del Mattioli sopra Dioscoride lib. 6. cap. XXVI. XXVII.*

thiolus. Si igitur Mercurius ischuriam gignendi vim habet, quanto facilius Stranguria ab eodem originem ducere poterit?

Dioscorides scripsit, Mercurium suo pondere interiora exedere. Plinius ait, vomicam liquoris æterni, ideſt Mercurium, venenum esse, rerum omnium vasa omnia perrumpere, atque exedere. Ulcera, quæ tempore salivationis in ore, faucibus, palato, gingivis excitat Mercurius; & quæ aliquando profunda sunt, & difficulter curantur, si paulo major Hydrargyri quantitas in vasa intret, rodentem illius vim satis manifeste indicant. Ergo si Hydrargyrum has partes sanas ulcerandi facultatem habet; quanto facilius vitiatam uretram ulcerare poterit?

Sales Alkalini rodunt, & exulcerant corpus nostrum; quamvis iidem

iidem acidum edomando ulcera ab eodem nata ſanent. Plurima ſimilia exempla extant in Medicina. Incredibile igitur eſſe non debet, Mercurium uretram exedere poſſe, quia, ſeminium venereum expellendo, ulcera ab hoc genita conſolidat. Immo certum eſt idem Hydrargyrum humoribus mixtum, & ad fauces delatum eaſdem ulcerare; quamvis æque certum ſit, eumdem Mercurium ulcera etiam in faucibus a ſeminio venereo orta ſanare. Cur non idem in Uretra evenire poterit?

Dordonus (1) cum præpararet mercurialia medicamenta, ulceribus oris vexatus fuit. Ramazzinus (2) vidit juvenem inauratorem, qui ab exhalationibus Mercurii ſibi parum cavens, cachecti-

cum

(1) *Georg. Dordon. de morb. gallic. cur. tract. 2.*
(2) *De morb. artific. pag. 13.*

cum habitum contraxit, & cui graveolentia ulcera teterrimam saniem stillantia in ore suborta sunt. Hildanus (1) refert, cuidam mulieri, cum assideret in hypocausto marito, dum unguento ex mercurio inungeretur, ulcera supervenisse in faucibus, aere illo mercuriali per os suscepto. Ego quoque novi juvenem, qui scabie laborans, levissime mercuriali unguento se unxit; & cui tamen & salivatio, & ulcus in faucibus ortum est. Falleretur ergo ille, qui putaret, ulcera illa, quæ tempore salivationis oriuntur, non pendere ab Hydrargyri vi; sed a saliva seminio acri venereo infecta. Hæc (2) enim ulcera etiam patiuntur illi, qui lue venerea non laborant si Mercurio utantur.

Do-

(1) *Cap. 1. obser. 98.*
(2) *Chimic. Lemer. cap. de Mercur.*

Dominus de Jusseu ([1]) observavit eos, qui ab exhalationibus Mercurii sibi non cavent, pustulas per totum corpus sparsas pati. Hæ autem pustulæ irritantem Mercurii vim satis indicant. Dominus Moulin ([2]) injecit intra venam jugularem canis semiunciam Hydrargyri: tertia die canis correptus fuit tussicula sicca cum insigni difficultate spirandi, & morte inde subsequente. Dissecto cadavere reperit libram unam seri extravasati intra thoracem; extimum pulmonis latus pustulis plenum continentibus aliquid Mercurii, & saniei. Ex hoc quoque experimento, & pustulis inde natis eadem Mercurii rodens facultas demonstratur.

Suffimigia Mercurialia cuti appli-

ca-

(1) *Memorie dell' Accadem. Reale delle scienze Classe medica.*

(2) *Acta erudit. Lips. tom. 2. pag.* 409.

cata eoſdem fere effectus edunt, ac unctiones Mercuriales. Errant igitur illi, qui fatentur fumos Mercuriales rodendi vim habere; contendunt vero unctiones Mercuriales blandum eſſe, ac mite remedium. Hoc ipſum autem probat experimentum Domini Moulin ſupra propoſitum.

Hydrargyri natura immutabilis eſt; ſed apparentes ejuſdem qualitates haud difficulter mutantur. Nam Hydrargyrum, quod eſt corpus fluidiſſimum, in globulos figura ſphærica donatos diviſibile; quorum ſinguli in alias minores ſpherulas dividi poſſunt; & quod ideo habet figuram, quæ omnium minime ad irritandum, & rodendum apta eſt, facillime, ideſt ſolo concuſſu mecanico mutatur in pulverem nigrum, acrem, rodentem, mire corpus humanum turban-

bantem; qui tamen pulvis nihil aliud est, nisi personatus Mercurius; & qui facili negotio in fluidissimum Mercurium denuo mutatur. Ergo Hydrargyrum intra venas receptum, ad cor delatum, ab eodem in arterias pulsum, ab iisdem repulsum, vario modo assidue agitatum, hanc rodendi qualitatem acquirere poterit.

Particulæ humorum nostrorum si nimis graves sint, gignunt Anastomosim, Diapedesim, Diæresim in solidis partibus. Quoniam vero gravitas specifica argenti vivi est ad gravitatem specificam sanguinis, ut 14. ad 1.; hinc Mercuriales atomi a corde in arterias pulsæ habebunt momentum, quod erit ad momentum globulorum sanguinis, qui eodem tempore, & eadem velocitate in arterias pelluntur, ut 14. ad 1. Momen-

ta

enim corporum motorum sunt ... ratione composita ex pondere, & velocitate; sive ut multi ex recentioribus mecanicis putant, ex pondere, & quadrato velocitatis. Positis velocitatibus æqualibus erunt uti pondera. Vis ergo quater decies major aget in tunicas vasorum: facillime ergo rumpi, & lacerari poterunt. Scio doctissimum Vansvvieten argumentis, quæ mihi validissima videntur, probare hac sola vi non agere mercurium; sed hæc innuere ego volui, ut monstrem illis, qui in Mercurio nihil acris esse putant, & ejusdem effectus a sola ipsius gravitate pendere existimant, eumdem tamen hac sola vi solidas partes ulcerare posse.

Si Mercurii rodens facultas satis manifesta alicui non videretur, ejus tamen vis nervis inimi-

ca ab eodem negari non debet. Plurimæ enim extant observationes, quæ docent Hydrargyrum & paralyses, & epilepsias, & convulsiones excitasse. Ego quoque haberem aliquas, quas afferre hic possem, si res satis evidens non esset. Hæc autem sola vis sufficiens causa esse potest illius morbi, de quo hic loquimur. Nam, si Mercurius ad Vesicæ sphincterem, uretram, aut circumjacentes musculos deferatur, has partes irritando, convulsiones in iisdem excitare poterit. Ab his autem convulsionibus urina sistetur; acrior reddetur; uretra a prægressis gonorrhæis jam vitiata lædetur magis: hinc sensim ulcerari poterit.

Quoniam autem Mercurius habet partes duras, rigidas, graves, a particulis, quæ fluida Animalium com-

componunt, valde diversas: Ergo si ab his particulis corpus nostrum lædentibus morbus aliquis orietur, vix curari poterit. Nam particulæ hæ a viribus Machinæ nostræ mutari non possunt. Liquet ergo Stranguriam, de qua verba nunc facimus, contumacissimam esse debere. Mercurius crudus ore assumptus sæpissime per alvi vias transit, nec vasa lactea intrat; idcirco non debemus existimare corpus nostrum lædendi vim non habere Mercurium, si absque noxa etiam in magna quantitate assumitur aliquando. Nam contra observationes docent existere quædam humana corpora, in quibus etiam levis Mercurii dosis magnos effectus edit; aut quia illorum cutis valde porosa; ideoque magna Mercurii quantitas intrat in vasa, dum idem cuti applicatur: aut quia in

his corporibus partes, quas magis lædit Mercurius, infirmiores ſint, & offenſis magis obnoxiæ: aut propter aliam quamcumque cauſam. Plurima alia afferre poſſem argumenta, quæ magis, quod ſupra propoſui, probarent: ſed hæc, opinor, ſufficient. Reliquum eſt, ut obſervationes ipſas jam tradam.

OBSERVATIO PRIMA.

Vir quidam ſtranguria venerea laborans a me conſilium petiit, ut ſe ab hoc morbo liberaret. Æger hic aliquam in urina emittenda difficultatem ſemper habebat; ſed aliquando uretra adeo illi coarctabatur, ut niſi poſt multa conamina aliquot lotii guttæ effluerent. Tunc autem aſſiduo ad mingendum ſollicitabatur ſtimulo. Si in hoc ſtatu vena illi tundebatur, &

emol-

emollientia pubi, & perinæo applicabantur, aliquanto facilius fluebat lotium. Guttæ aliquot viſcidi puris exibant ex uretra, cum interfæmineum illi premebatur, ducto ab ano verſus glandem premente digito. A febre immunis erat; nec in reliquo hujus ægri corpore ullum aderat ſignum, quod veneream luem indicaret.

De hujus morbi origine Ægrum interrogavi: ille autem mihi narravit contumaciſſimam gonorrhæam, cum juvenis eſſet, contraxiſſe; a qua ut ſe liberaret, fruſtra plurima remedia a Chirurgis, Agyrtis, & circulatoribus propoſita adhibuiſſe: ex Medicorum conſilio Mercurio unctum: Cum autem ſalivatio nulla procederet, totum fere illius corpus, Mercuriali unguento tectum fuiſſe. Exinde fere ceſſaverat gonorrhæa; niſi quod

aliquando guttæ aliquot viſcidi puris ex uretra exibant. Difficultas in urina emittenda nunc tertio quoque menſe; nunc etiam frequentius adeo illi increſcebat abſque manifeſta cauſa, ut iſchuria ipſa naſceretur.

Exhibui huic ægro purgantia mercurialia; ſed majorem inde in urina emitenda difficultatem paſſum eſſe ajebat. Deinde ex alterius Medici conſilio balſamica ſumpſit; ſed fruſtra. Denique ex aliorum medicorum præcepto iterum, iterumque Mercurio unctus fuit: ſed quemadmodum poſt primam, ſic neque poſt has unctiones ſalivatio ulla proceſſit. Ab iiſdem vero ſe in præceps actum fuiſſe dicebat Æger. Sinus, cuniculi, fiſtulæ variæ ortæ ſunt in pene, ſcroto, & perinæo ejuſdem, a quibus effluebat lotium. Anguſtiæ illæ maximæ,

a qui-

nunc rarius, nunc sæpius corripiebatur, in dies frequentiores erant. Denique postquam per triginta, & plures annos ab hoc morbo conflictatus fuit, doloribus, ac macie confectus periit.

ANIMADVERSIONES.

Hanc morbi historiam si quis mente revolvat, multa inveniet, quæ ejusdem naturam non omnino notam esse videntur ostendere: ac primo quamvis in hujus ægri uretra adesset ulcus, (nam hoc extra omnem dubitationem ponunt & guttæ illæ viscidi puris, quæ post pressionem exibant, & fistulæ illæ, quæ ultimis vitæ annis ortæ sunt) hoc tamen hujus morbi sufficiens causa esse non poterat: nam cum hæc permanens sit, etiam effectus ab hac geniti permanen-

tes esse debent; ideoque
nasci poterat difficultas illa minor, quam semper patiebatur: at angustiæ illæ maximæ, a quibus nunc rarius, nunc sæpius corripiebatur, quanam ex causa pendebant? Cur hæc aliquando quiescebat, aliquando tantas turbas excitabat? Cur hujus effectum venæ sectio, & laxantia minuebant? Scio, quod mihi responderi potest; nempe quodlibet acre ad has partes delatum ulceratam uretram irritando non modo stranguriam, sed ischuriam ipsam gignere potuisse; at cum sæpe & hujus Ægri urinam, & totum ejusdem corpus examinassem, nullum, quod aliquam ex notis acrimoniis indicaret, signum deprehendi: immo cum æger hic ex Medicorum præcepto occultum aliquod acre in hoc corpore latere
judi-

judicantium; victu lacteo usus esset, tamen sæpe absque ullo in rebus non naturalibus errore summis illis in urina emittenda difficultatibus correptus fuit. Neque ad hoc simptoma gignendum videbatur aptum esse venereum seminium. Causa enim, a qua id oriebatur, mobilis esse debebat, nam ab hac modo uretra afficiebatur; modo eadem relinquebatur. Virus autem venereum fixæ (1) naturæ esse, & partibus, quas lædit, valde adhærere notissimum est. Præterea qui fieri potest, ut virus venereum, quod adeo multiplicativum (2) est, tantas strages per tot annorum cursum in uretra, & vicinis partibus continuatas excitaret, & reliquum corpus non inficeret? Si ergo Urethræ

(1) *Astruc. Pag.* 118.
(2) *Astruc. Pag.* 125.

træ ulcus omnium hujus morbi phænomenorum sufficiens causa esse non poterat; si seminium venereum ad eadem gignenda aptum non erat: si in universo hujus ægri corpore nullum aderat signum, quod ullam ex notis acrimoniis indicaret, quanam ex causâ phænomena hæc, & præcipue atroces illi stranguriæ paroscismi pendebant. Hæc consideranti mihi argumenta varia in mentem venere, propter quæ suspicio mihi orta est, morbum hunc non esse simplicem effectum vitii a gonorrhæa in uretra relicti; sed etiam particularum Hydrargyri, quæ nunc rarius, nunc sæpius ad uretram deferebantur, quamvis tunc ea, quæ postea, in Huteno, & Matthiolo inveni, nondum legissem. Primo certissimum est, morbum hunc tam a purgantibus mercu-

curialibus, quibus ego usus sum, quam ab unctionibus mercurialibus, quas alii Medici postea adhibuerunt, valde auctum fuisse. Secundo, quoniam stranguria hæc nunc tolerabilis erat, nunc absque manifesta causa valde increscebat; tunc autem venæ sectio, & emollientia pubi, & perinæo applicata satis cito ejus vehementiam minuebant, videntur paroscismi hi a convulsione suam duxisse originem. Mercurium autem convulsiones excitandi vires habere notissimum est. Tertio evidens est horum paroscismorum causam contumacissimam fuisse: Nam per triginta, & plures annos hunc ægrum vexavit. Talem autem causam Mercurium esse jam supra probavimus. Denique qui horrendum hoc malum animo volutabit; qui & summos illos in urina expellenda conatus, &

sinus

ſinus illos, cuniculos, fiſtulas, ex quibus effluebat urina conſiderabit, mirabitur certe, hunc ægrum a febre immunem fuiſſe. Tot enim aderant cauſæ, propter quas valde etiam febricitare debebat. Hæc autem conſideratio Hydrargyrum hujus morbi cauſam fuiſſe indicat. Metallum enim hoc (1) vim antifebrilem habere plurimi Auctores obſervarunt. Plura alia circa hunc ægrum notare potuiſſem, quæ opinionem hanc meam magis poſſent probare; ſed hæc omiſi, quia a ſequenti obſervatione res clarior reddetur.

OBSERVATIO II.

Vir quidem temperamenti ſatis robuſti, qui ſæpe venerea lue infectus

(1) *Vill. 1. de febrib. Cap. 6. Fernel. Cap. 67. Ramazzin. de morb. artific. Pag. 15. Anton. Pujat. decad. var. Obſerv. Pag. 356. aliique.*

fectus fuerat; & semper Mercurio eam debellaverat; cum denuo post varias gonorrhæas virulentas luem contraxisset, & febricula vespertina, nocturnisque doloribus vexaretur, meam quæsivit opem. Præmissis decoctis diluentibus, humectantibus, septem, aut octo mercurii dulcis grana huic ægro per quatuor dies exhibui: post quorum usum correptus fuit animi deliquio adeo terribili, ut eum tamquam jamjam moriturum Sacerdos O. S. ungeret. Post aliquod tamen tempus ægrum, qui jam revixerat, invisi. Pulsus erat tardus, debilis; facies squallida; os amarum; alvus obstructa; salivatio vix ulla aderat: magnis præterea stomachi doloribus cruciabatur. Manifestum erat, hæc (1) simptomata a mercurio ven-

(1) *Conf. Vans-vvieten tom. 1. Pag. 167.*

ventriculum, & inteſtina irritante pendere: idcirco cardiacum ſudoriferum exhibui, & clyſmate ex lacte, & ſaccharo alvum laxavi. Poſt horum remediorum uſum dura, ſicca, nigra ſcybala egeſſit; dolores ſtomachi evanuerunt, levis ſalivatio orta eſt. Tunc victum tenuem huic ægro imperavi, remedium nullum. Levis tamen illa ſalivatio per viginti dies duravit; qua ceſſante unum, aut alterum Mercurii dulcis granum ſecundo, aut tertio quoque die exhibui, ſic eadem diu continuavit; & æger ſenſim a febricula, nocturniſque doloribus liberatus eſt. Cum jam e domo exiſſet, & frigidiuſculo ſe expoſuiſſet aeri, ſtranguria corripitur. Statim advocor, ægrumque invenio aſſiduis ad urinam emittendam ſollicitatum teneſmis, ſed niſi
poſt

poſt multa conamina aliquot lotii guttas emittentem. Cum interfæmineum hic æger premebat, una, aut altera ſtilla viſcidi puris exibat. Tunc ægrum interrogavi, num antea hoc morbo laboraverit? Faſſus eſt poſt ultimam mercurialem unctionem, qua quatuor annis ante uſus erat per aliquot dies eumdem paſſum eſſe; ſed, poſtquam ex Medici præcepto emollientia pubi applicavit, ſatis libere lotium effluxiſſe. Statim crevit mihi ſuſpicio illa, quam poſt primam obſervationem jam animo conceperam, morbum hunc pendere poſſe à mercurialibus atomis ad vitiatam uretram delatis: ideoque remedia illa, quæ ad Mercurium e corpore eliminandum Auctores laudant, per 15. dies adhibui, balnea ſcilicet, & (1) decocta ſudori-

(1) *Ramazz. di morb. artif. Pag. 37. Liſter. exer. de lue Vener. Iann. Gorter. diſſer. de Vertig.*

dorifera: post quorum usum absque ulla molestia urina effluxit. Sed post aliquot hebdomadas, cum jam sua munia obire cæpisset æger, recruduit morbus. Iisdem tamen remediis, & balsamicis roborantibus injectionibus imminutus fuit. Octo abhinc anni jam elapsi sunt: toto hoc temporis decursu ab hoc morbo vix unquam liber fuit: in dies tamen mitigatur. Ut plurimum levem in urina emittenda difficultatem patitur; quæ tamen aliquando adeo illi increscit, ut medicis indigeat auxiliis. Cum accedit illi stranguriæ paroscismus, sentit primo pondus supra os pubis cum aliqua Hypogastrii tensione. Decocta sudorifera morbum avertunt. Balnea, fomenta, emollientia eumdem sedant. Stillant etiam nunc guttæ aliquot viscidi puris,

cum

on premitur. Urina
anis similis est: sudat
facillime; in universo hujus ægri corpore nullum adest signum luis venereæ, nec ullius acrimoniæ: Diu levem Salivationem passus est; non infrequenter vertigine laboravit: febre caret: immo ejusdem pulsus sanis aliquando tardior est. Bis his octo annis correptus fuit absque manifesta causa diarrhæa vehementissima cum summis convulsionibus: vultu squallido, cadaveroso; pulsu adeo parvo, debili, ut vix sentiri posset. Materies per alvum tunc egesta liquidissima erat, ab urina vix dissimilis. Hæc tamen diarrhæa cardiacis, theriacalibus sedata. Semel his octo annis post impuram venerem gonorrhæam virulentam contraxit: vetus tamen stranguria inde aucta non fuit; immo

hæc gonorrhæa cito, remedio evanuit.

ANIMADVERSIONES.

Medici, ut noſcant, cujus indolis ſit vitium illud, a quo morbus aliquis naſcitur, inquirunt primo, quænam evidentes cauſæ morbum præceſſerint: ſecundo quodnam vitium a morbi phænomenis indicetur. Si vitium, quod hæc phænomena indicant, eſt illud ipſum, quod prægreſſæ cauſæ ſolent inducere; ſi deſint omnia ſigna, quæ vitium alterius naturæ indicare queunt; ſi denique remedia, quæ ad hoc corrigendum vim habent, etiam in hoc morbo valeant, tunc de ejuſdem natura eum habent, probabilitatis gradum, quo major in medicina raro haberi poteſt. Quoniam au-

tem causæ, quæ ſtranguriam hanc præceſſerunt, globulos mercuriales humoribus hujus ægri immiſcere potuerunt: phænomena eamdem comitantia horum globulorum effectus eſſe ſolent; & idcirco mercurium in humoribus latentem indicant: remedia, quæ mercurium e corpore eliminant, etiam in hoc morbo valuerunt: denique desunt omnia ſigna, quæ vitium alterius naturæ indicare queunt, de hujus ſtranguriæ cauſa fere certi eſſe poſſumus.

Æger hic ſæpiſſime Mercurium adhibuerat: hanc igitur ſtranguriam præceſſerant cauſæ, quæ Hydrargyri atomos humoribus immiſcere potuerant. Præterea quoniam poſt levem mercurii dulcis doſim ſtatim ægrum corripuerunt ea ſimptomata, quæ argenti vivi ad ſtomachum, & inteſtina ni-

mia vi delati effectus esse solent, liquet, mercuriales globulos ab antecedentibus unctionibus relictos in hujus ægri corpore adfuisse eo tempore, quo meæ se curationi commisit; nam vix fieri potest, ut aliquot mercurii dulcis grana tantas turbas excitarent, nisi illorum vis ab argenti vivi sphærulis antea existentibus aucta fuisset.

Æger hic plures gonorrhæas virulentas passus erat: ideoque ejus uretra, & aliæ partes, quæ gonorrhææ sedes sunt, vitiosæ esse debebant, & morbo opportunæ. Hæc tamen vitia lædentem caussam ad uretram, ut ita dicam, attraxere, sed morbum non pepererunt. Nam vitia hæc aderant etiam eo tempore, quo meæ se curationi æger tradidit: de hac tamen difficultate questus non est,

Præ-

Præterea cum accedit ſtranguriæ paroſciſmus ſentit primo hic æger pondus ſupra os pubis cum aliqua hypogaſtrii tenſione. Liquet ergo ſtranguriæ hujus cauſam ad uretram deferri, nec permanentem eſſe.

Neque ſeminium venereum ad has partes delatum accuſari poteſt. Nam ſtranguria hæc orta eſt poſt luis venereæ curationem, & poſtquam omnia ejuſdem ſimptomata evanuerant. Præterea his octo annis nullum unquam in univerſo ejuſdem corpore apparuit ſignum ejuſdem ſeminii: toto hoc tempore cum propria uxore cubavit, nec tamen eamdem infecit; quamvis antea, cum manifeſta lue laborabat, ſæpe eamdem infecerit: a contracta hoc tempore gonorrhæa difficultas in urina emittenda aucta non fuit; quod fieri

maxime debuisset, si a seminio venereo hæc difficultas ortum duxisset: Denique, ut, jam supra notavi, virus venereum, quod fixæ naturæ est, ad morbum, qui mobilem causam requirit, gignendum non potest esse aptum.

Desunt quoque omnia signa, quæ acrimoniam alterius naturæ indicare queunt, nam febre caret; urina ejusdem sanis similis est; fames viget; sitis morbosa; dolores omnes absunt: dicam verbo, omnes suas functiones satis bene peragit. Quænam autem esse potest acrimonia isthæc, quæ humoribus mixta, &cum iisdem circulans, contumacissimum in una corporis parte morbum parit, & tamen in reliquo ejusdem Ægri corpore nullum sui signum prodit?

Adsunt tamen in hoc ægro mul-

ta, quæ mercuriales globulos in ejuſdem humoribus latere indicant: nempe primo, quo tempore mercurium dulcem ſumpſit, paſsus eſt ea ſimptomata, quæ ab Hydrargyri globulis, ventriculum, & inteſtina nimia vi irritantibus naſci ſolent, ideſt animi deliquium, dolores præcordiorum, oris amaritiem, alvi obſtructionem. Secundo levis ſalivatio, & ſudores frequentes, quibus hic æger vexatur, ſignificant in ejuſdem corpore adeſſe diſſolventem cauſam, qualem mercurium eſſe omnes ſciunt. Tertio Febris carentia, immo pulſus aliquando tardior notat vim illam Mercurii, quam Antiqui frigidam vocabant; recentiores antifebrilem. Quarto Vertigo: hanc autem eſſe Hydragyri effectum (1) Olaus Borrichius,

(1) *Acta Haffn. volum. 2. pag. 163.*

(1) Huttenus, (2) Gorterus observaverunt. Quinto Morbi diuturnitas monstrat causam ejusdem a viribus vitæ vix superari posse: Talem autem causam Mercurium esse jam supra vidimus. 6. Diarrhæa, quam bis his octo annis passus est absque ulla causa, & quam comitabantur eadem simptomata, quæ oriri solent, cum Mercurius nimia vi ruit ad intestina. 7. Modus, quo stranguriæ paroscismus accedit, indicans, eumdem pendere a convulsione vesicæ, ejusdem sphincteris, & uretræ: Hydrargyrum autem hac vi pollere notissimum est. Denique juvamen ab iis remediis, quæ Mercurium expellunt. Hæc igitur, quod supra proposui, satis aperte indicant.

OB-

(1) *Loco supra citato.*
(2) *Dissert. de Vertig.*

OBSERVATIO TERTIA.

Duo Juvenes lue venerea infecti ex meo consilio Mercurium dulcem per plures dies sumpserunt. Horum unus sæpe; alter semel tantummodo gonorrhæam virulentam passus erat; sed contumacissima eadem fuerat. Uterque tamen eo tempore, quo hoc remedio uti cæpit, ab hoc morbo convaluerat. Neuter in urina emittenda molestiæ quidquam patiebatur; nec ex illorum uretra quidquam stillabat. Post hujus remedii usum salivatio nulla processit; sed uterque de levi in urina emittenda difficultate questus est. Statim iis imperavi, ut se a Mercurio per plures dies abstinerent. Illi autem morem gerentes, cito stranguriam cessasse mihi narra-

ve-

verunt. Mercurium denuo exhibui, ſed imminuta doſi, & quamvis ſalivatio nulla oriretur, tamen cum alvus exturbata eſſet, & levis matutinus ſudor prodiiſſet, ſenſim omnia luis ſimptomata evaneſcere cæperunt.

ANIMADVERSIO.

In ambobus his ægris leviſſima fuit ſtranguria: ſed in utroque orta eſt poſt Mercurii uſum; in utroque ceſſavit, poſtquam idem omiſſus eſt. Neuter unquam alias huic morbo obnoxius fuit. Hullus in 6. rebus non naturalibus error præceſſit, qui tamquam ejuſdem cauſa accuſari queat. Hæc igitur obſervatio cum ſuperioribus collata propoſitionis meæ veritatem magis probabit.

OB-

OBSERVATIO IV.

Puella quædam oculorum morbo laborans, ex cujusdam Medici consilio Hydrargyrum sumpsit: & ab hoc morbo convaluit. Post plures annos nupsit, & utero concepit. Sexto gestationis mense cutaneo morbo correpta, ex alterius Medici consilio eodem remedio denuo usa est. Cutaneus morbus evanuit, sed statim abortivit. Post abortum remansit dolor in lumbis pertinax nullis cedens remediis. Deinde quatuor alios abortus eodem semper mense passa est, quamvis ad hos præcavendos plurima remedia a variis Medicis præscripta sumpsisset. Denique a me consilium cæpit. Hanc Mulierem attente examinans judicavi abortus hos esse

Mer-

Mercurialium globulorum in humoribus adhuc latitantium effectus. Comitabantur enim hunc morbum ea ſymptomata, que ut ſupra jam notavi, ab his globulis naſci ſolent: nempe levis ſalivatio, vertigo frequens, pulſus nunc ſanis ſimilis, nunc iis aliquando tardior. Præterea aliquam in urina emittenda difficultatem patiebatur. Cæterum ſaniſſima erat hæc mulier: nihil in excrementis vitii, nihil in univerſo ejuſdem corpore. Exhibui huic mulieri decocta ſudorifera, quibus quamvis nec ſatis diu, nec cum debito regimine uſa eſſet, cum denuo concepiſſet, tamen uſque ad octavum menſem fætum geſtavit; & eumdem vivum edidit; qui tamen, poſtquam baptizatum fuit, cito periit. Poſt aliquod tamen tempus iterum concepit, & vivum nono

men-

menſe, & ſaniſſimum filium edidit.

ANIMADVERSIONES.

Cauſæ hunc morbum prægreſſæ; morbi ipſius natura; ſimptomata eumdem comitantia; remedia, quæ juvamen attulerunt, indicant evidenter a mercurialibus atomis ortum eſſe, ut hanc obſervationem cum iis, que in animadverſionibus ſupra propoſitis notavimus, conferenti ſatis patebit. Quoniam autem inter ejuſdem ſimptomata aderat etiam levis ſtranguria, credibile eſt, hanc ab eadem cauſa ortam eſſe. Docet igitur hæc obſervatio, Hydrargyrum ſtranguriam excitandi vim habere, ut Huttenus, & Matthiolus obſervaverunt.

OB-

OBSERVATIO V.

Juvenis ſaniſſimus, ut ſe a plactulis liberaret, mercuriali unguento pubem, & axillas unxit; a qua unctione enecata fuerunt hæc inſecta. Poſt annum iiſdem denuo vexatus, eodem remedio denuo ſe unxit. Plactulæ perierunt iterum, ſed ſtatim ſtranguria orta eſt. Sollicitabatur ad urinam egerendam ſtimulo plane ſimili, ac ſollicitari ſolent illi, qui ſtranguria venerea laborant; ſed, ut hi ipſi, niſi poſt multa conamina lotium emittere non poterat. Ex uretra præter urinam nihil prodibat: nec gonorrhæa virulenta, nec lue venerea unquam laboraverat. A febre immunis erat, nec in urina, neque in univerſo ejuſdem corpore quidquam mani-

feſti

festi vitii apparebat: nisi quod, cum somnum capere incipiebat, convulsionibus corripiebatur. Sanguis missus est bis, qui sanis similis apparuit. Cassiam, & nitratas emulsiones sumpsit absque ullo juvamine. Denique ex meo consilio decoctis sudoriferis usus est, a quibus imminutus fuit morbus, diu tamen duravit sensim minor.

ANIMADVERSIONES.

Stranguria hæc ita similis erat illi, quæ venerea dicitur, ut ovum ovo. Hæc tamen videtur certissime orta esse a Mercurii globulis vesicæ sphincterem, & uretram irritantibus: nam statim post mercurialem unctionem apparuit absque ulla alia causa. 2. Valde contumax fuit, ut esse debent om-

nes

nes morbi ab hac causa geniti. 3. Stipata fuit convulsionibus, quæ Hydrargyri effectus esse solent. 4. Imminuerunt eam illa remedia, quæ Mercurium expellunt. Denique vexavit Ægrum, qui sanissimus erat, & in quo nulla aderant signa ullius morbosi humoris. Qui observationes hasce meas attente considerabit, & cum iis, quæ supra proposuimus, conferet, haud dubitare poterit, stranguriam illam, quæ post plures gonorrhæas virulentas, & repetitum Hydrargyri usum nascitur, esse aliquando globulorum Mercurialium uretram, & vicinas partes irritantium effectum. Neque enim hic contendo, stranguriam, quæ venerea dicitur, ab hac causa semper pendere; sed aliquando ab hac nasci posse, & Medicis fucum facere. Oro igitur

om-

omnes Medicos amantes veritatis, ut, ſi meis obſervationibus temere fidem præſtare nolunt, ſuis credant oculis. Obſervent diligenter, quotieſcumque ſimiles caſus ſe ſe illis offerunt, utrum in his ægris cauſa hæc indicetur. Si ſtranguria illorum orta eſt poſt repetitum Mercurialium uſum; ſi poſt hoc remedium levis, aut nulla ſalivatio ſupervenit: ſi differat ab illo ardore, quem ſæpe patiuntur illi, qui gonorrhæa virulenta laborant (nam in ſtranguriis iis, de quibus nunc loquor, ardor non adeo magnus eſt, ſed adeſt tantummodo ad urinam egerendam ſtimulus: ægri autem in illius excretione impedimentum aliquod ſentiunt, quod niſi multa conamina ſuperare queunt). Si deſunt in illorum ægris omnia ſigna Venerei ſeminii, vel alterius

acrimoniæ: Si hæc ſtranguria aliquando tolerabilis ſit; aliquando abſque manifeſta cauſa valde increſcat ſi hanc comitantur phænomena illa, quæ Mercurii effectus eſſe ſolent: ſi decocta ſudorifera, & injectiones balſamicæ morbum allievent, tunc obſervationibus hiſce meis fidem præſtabunt; & in Mercurii uſu eas cautelas adhibebunt, quæ ægris, ne in tam dirum incidant morbum, cavere poſſunt.

RARIORES OBSERVATIONES

ad Luem veneream ſpectantes.

Juvenis quædam Ophtalmia per quadriennium laboraverat. Tunicæ adnata, & cornea valde rubebant; dolor tamen non adeo magnus erat. Febris aberat, nec in reli-

quo

quo ejusdem ægræ corpore quidquam manifesti vitii apparebat. Plura remedia pharmaceutica, & chirurgica adhibuerat, sed frustra. Jam visus acies minui cæperat. Jam leve quoddam albuginis initium in cornea apparebat; cum ex meo consilio felle Bovis oculos unxit. Postquam per varios dies hoc remedio usa est, rubor, & albugo sensim evanescere cæperunt; continuato autem ejus remedii usu fere omnino sanati sunt. Ast eodem fere tempore, quo hic morbus minui cæpit, apparuit circa radicem linguæ ulcus, quod sensim in latum magis, quam in profundum serpens, linguæ dorsum, uvulam, palatum exedebat. Pluribus remediis frustra tentatis, tandem profligatum fuit, postquam Mercurium dulcem per varios dies sumpsit hæc ægra.

Duo ſimilia ulcera, unum in puella annorum 11., alterum in alia puella ætatis non multo majoris abſque manifeſta cauſa circa eaſdem partes nata, quæ per plures annos duraverat, aliiſque remediis non ceſſerant, tandem eodem Mercurio curavi.

Ulcera hæc a ſeminio venereo pendere judicavi, primo quia magis in latum, quam in profundum ſerpebant, ut venerea ulcera ſerpere ſolent. 2. Quia eas partes occupabant, quæ frequentiſſime a Venereis ulceribus occupari ſolent. 3. Quia in his ægris deerant omnia ſigna alterius acrimoniæ. 4. quia nullis, niſi antivenereis, ceſſerunt remediis.

Virus venereum his puellis videtur communicatum fuiſſe aut ab Pillarum arentibus, aut a nutricibus, a quibus lac hauſerunt; nam

nam mores illarum erant optimi; præterea una ex his 11. annorum erat, ideoque ad coitum nondum apta. Virus ergo venereum in humoribus alicujus hominis latens potest tacitum silere diu sine noxa, deinde sponte revivilcere, & venereum morbum gignere.

Fel Bovis, quo supradicta puella oculos unxit, sufficiens remedium esse non potuit ad causam Ophtalmiæ, quæ per annos quatuor duraverat, eradicandam; sed tantummodo morbosum illum humorem, a quo hæc oriebatur, discussit, & in alium locum pepulit: Quoniam vero eodem fere momento, quo minui cæpit ophtalmia, apparuit circa radicem linguæ ulcus, liquet hoc ab eodem morboso humore ortum esse, a quo Ophtalmia nascebatur: sed ulcus hoc a seminio venereo, ut supra

probavimus, ſuam trahebat originem; ergo & Ophtalmia ab eodem ſeminio orta erat. Ophtalmia igitur inter ſimptomata luis venereæ referri debet.

OBSERVATIO II.

Religioſa quædam, cujus ætatem non ſatis memini, ſed certe annos ſupra quadraginta nata erat, conflictabatur dolore fixo in latere dextro thoracis; qui noctu atrox erat, veſpertino tempore mitigabatur. Aderat quoque in hac ægra tuſſis, & febricula, quæ circa veſperam incipiebat, mane fere ceſſabat. Jam morbus hic per decem annos hanc ægram vexaverat, cum illi Mercurium dulcem propinavi. Didiceram enim ex Baglivo dolores hos aliquando a lue venerea pendere. Orta eſt

ſali-

ſalivatio, quæ diù duravit; dolor autem, tuſſis, & febricula nocturna omnino evanuerunt. Hujus Virginis ſoror eadem pariter Religioſa per viginti annorum curſum nocturnis oſſium doloribus excruciata fuerat, qui eam ad ſummam maciem redegerant. Huic victum lacteum imperavi, & decocta radicis bardanæ, cinæ, ſarſaparillæ in ſero lactis, a quibus magnum juvamen retulit. Ambo hæ mulieres a pluribus ſuſpectis nutricibus lac hauſerant.

Ex his obſervationibus magis probatur, quod ſupra propoſui; nempe virus venereum in humoribus latens poſſe aliquando etiam per 20., & plures annos tacitum ſilere; deinde ſponte reviviſcere, & venereum morbum gignere. Erat enim fere certum his Religioſi ſeminium venereum ab illarum nu-

nutricibus communicatum fuisse. Hoc tamem nisi post 20. & plures annos ullum sui signum prodidit.

OBSERVATIO III.

Vir quidam temperamenti robustissimi ebrius fœdissimum scortum adiit. Post aliquod tempus æstro venereo percitus Virgam Vulvæ applicavit; sed ex spurcissimo hujus mulieris corpore fætidam exalationem exire sensit; eodemque momento illius thoracem, & artus superiores calore quodam perfundi. Coitum ultra prosequi non potuit; sed ad os Vulvæ semen emisit. Eadem nocte partes illæ, quæ calore perfusæ fuerant, atrocissimis doloribus correptæ sunt. Dolores hi mane subsequente mitiores fuerunt, sed circa vesperam recruduere; eodemque ordine per plu-

plures dies hunc Ægrum excruciaverunt. Cum a me quæsisset, utrum fieri posset, se hoc modo Venerea lue infectum fuisse, respondi, me ita suspicari, quia, ut mihi narraverat, ante illam diem, qua scortum hoc adit, sanissimus fuerat; quia statim fere post pessimam illam exhalationem morbus cæpit; quia morbus partes illas, quæ calore perfusæ fuerant, occupaverat; quia dolores illi, a quibus vexabatur, eos habebant characteres, qui venereis doloribus proprii sunt: profundi enim erant, osteocopi, nocturni; quia denique in ejusdem corpore nullum inveniebam signum, quod alium morbosum humorem indicaret. Huic igitur ægro Auctor fui, ut antivenereis uteretur remediis. Ille domum reversus (advena enim erat) suo me-

medico rem narravit. Hic autem juravit, fieri non posse, ut verum sit, quod ego suspicabar. Æger igitur huic Medico fidem præstans, plurima remedia ab eodem exhibita frustra sumpsit; cum propria uxore rem habuit; parvulum filium secum cubantem in eodem lecto tenuit. Hæc autem mulier & ejusdem filius cito iisdem doloribus correptis sunt: immo puer hic, postquam per aliquot dies iis excruciatus fuit, tandem periit. Hæc accepi ex ipso Ægro, qui post anni dimidium iisdem vexatus doloribus ad me denuo reversus est, ut consilium caperet. Huic igitur, & illius uxori antivenerea remedia præscripsi. His tamen utrum revera usus sit, an non, ignoro, nam postea nunquam illum vidi.

Hæc observatio videtur doce-

re

re, miasma venereum aliquando a calore, vel putredine, vel caussis aliis adeo volatile reddi, posse, ut per aerem ex infecto in sanum corpus transire queat, illæsis etiam externis partibus, per quas in ejusdem penetralia intravit.

OBSERVATIO IV.

Puella quædam nupsit viro lue venerea valde infecto, cujus universa cutis pustulis saniem emittentibus inquinabatur. Hic autem eadem nocte, qua primo cum uxore sua cubitum ivit, morbo acuto correptus est; ideo hanc mulierem ne attigit quidem. Ambo tamen in eodem lecto cubarunt toto illo tempore, quo morbus hic duravit. Post quindecim dies circiter puella hæc cæpit cruciari doloribus atrocissimis Osteocopis ster-

ſternum, claviculas, ſcapulas, coſtas & oſſa utriuſque humeri occupantibus. Dolores hos comitabatur febricula, quæ circa veſperam incipiebat, mane fere ceſſabat. Præter hæc ſimptomata neque in cute, neque in pudendis, neque in reliquo ejuſdem corpore ullum aderat vitium. Poſtquam vir ejus a morbo acuto convaluit, mercurium dulcem ſumpſit; poſt cujus uſum copioſiſſima ſalivatio orta eſt, quæ per quadraginta dies duravit; Dolores autem, & febricula ſenſim evanuere.

Hæc obſervatio evidentius, quam præcedens, indicat, virus venereum aliquando in corporis intima penetrare poſſe, illæſis partibus, per quas intravit. Alias habeo obſervationes idem probantes, ſed hæ ſufficiant.

F I N I S.

